

ілюстраторами. Беручи в руки книгу, давайте пам'ятати, що це колективний витвір, багато людей поділилися частинкою своєї душі, аби зігріти любов'ю юних читачів. І ми маємо відповідати взаємною повагою до книги й любов'ю до читання!

Література

1. П'ятірка найкращих українських дитячих ілюстраторів // <https://ridna.jimdofree.com/головна/українські-дитячі-ілюстратори>
2. Лапшина И.Н. Русский язык и чтение: учебник для 4 класса с обучением на русском языке ЗОСО (в 2-х частях). Чапсть 2. К.: Издательский дом «Освита», 2021. 160с.

Анастасія Ярушняк

м. Вінниця

(Наук.керівн. – канд. філол. наук,

доц. Комарівська Н.О.)

ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація. Авторкою розкрито значення художньої літератури у формуванні емоцій і почуттів молодших школярів, представлено фактори впливу на емоційну сферу учнів. Емоційність розглядається як один із принципів організації освітнього процесу початкової школи.

Ключові слова: емоції, почуття, емоційна сфера, молодші школярі, читання, початкова освіта, художній твір.

Abstract. The author of the article reveals the importance of fiction in the formation of emotions and feelings of younger students, presents the factors influencing the emotional sphere of students. Emotionality is considered as one of the principles of organization of the educational process of primary school.

Keywords: emotions, feelings, emotional sphere, junior schoolchildren, reading, primary education, work of art.

Реформована українська школа, керуючись принципами гуманізації і демократизації освіти, розглядає дитину як життєве явище, вбачає в ній не

стільки об'єкт, що потребує впливу, скільки особистість, яка інтенсивно розвивається. Однією із головних умов активізації пізнавальної діяльності школярів є емоційність навчання, адже думка молодшого школяра перебуває в тісному зв'язку із почуттями й переживаннями (В. Сухомлинський). Досконалого розвитку особистість досягає тоді, коли задоволені її внутрішні можливості, потреби, інтереси, емоції та почуття.

Учені вважають емоційність характерною рисою молодших школярів (В. Крутецький, Г. Люблінська, А. Петровський, П. Якобсон та ін.), тому вплив на учня через емоційну сферу найбільше відповідає природі дитячого організму. Проблема емоційності навчання була предметом вивчення багатьох психологів, дидактів, методистів. З'ясуванню її певних аспектів сприяють, зокрема, результати наукових досліджень сутності емоцій і почуттів, їх функцій та класифікації (Л. Виготський, Б. Додонов, К. Ізард, Г. Костюк, С. Рубінштейн, П. Якобсон та ін.); ролі емоційних факторів у навчальному процесі (А. Алексюк, Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, О. Савченко, М. Скаткін, О. Скрипченко); впливу емоційності навчання на формування пізнавальних інтересів учнів (Н. Бібік, Б. Друзь, О. Киричук, Г. Щукіна); емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку (О. Запорожець, О. Кульчицька, В. Мухіна, П. Якобсон). Дидактичні аспекти аналізованої проблеми висвітлено в дисертаційних дослідженнях (Е. Афанасенко, С. Батракова, Н. Павленко, М. Шпак, В. Ямницький).

Читання – одна з найважливіших форм опанування знань, засіб формування і виховання особистості. Художні твори різних жанрів містять значний розвивально-виховний потенціал, сприяють всебічному розвитку молодших школярів (О. Джежелей, Г. Коваль, В. Левін, В. Науменко, З. Романовська, Н. Світловська, Н. Скрипченко). Художній твір є своєрідним актом духовно-емоційного спілкування між людьми, читання збагачує емоційний світ учнів (Ш. Амонашвілі, Н. Волошина, І. Гудзик, Н. Комарівська, І. Лапшина, М. Наумчук, О. Савченко та ін.).

Дослідники та вчителі-практики (А. Богуш, Н. Вітковська, Н. Гавриш, Д. Джола, М. Лещенко, Н. Миропольська, В. Сухомлинський, А. Щербо та ін.) наголошують на важливості морально-естетичного виховання засобами художнього слова, підкреслюють важливість формування в дітей інтересу до літератури та емоційної забарвленості, пов'язаної з переживанням глибоких почуттів під час читання й аналізу художніх текстів.

Згідно з чинною Типовою програмою змістові лінії «Читання» та «Театралізація» передбачають розвиток емоційного інтелекту, образного мислення, уміння висловлювати елементарні оцінні судження щодо прочитаного [4]. Пізнання світу через словесне мистецтво відбувається на засадах того, що художнє слово відображає не лише конкретні об'єкти життя, а й викликає відповідні переживання, прагнення, почуття.

Естетична функція художнього твору полягає в тому, що він приносить інтелектуально-емоційне задоволення, збуджуючи уяву читача, спонукаючи його до співпереживання тому, про що йдеться в тексті. Досвід емоційно-ціннісного ставлення формується тоді, коли в процесі навчання мають місце емоційні переживання учнів. А це можливо за умови збагачення змісту цікавим, емоційно насиченим матеріалом, стимулювання позитивних інтелектуальних почуттів (здивування, зацікавлення, захоплення, радості успіху та ін.)

Формуючи емоційну сферу молодших школярів, під час аналізу творів необхідно пропонувати різні типи запитань. По-перше, на розкриття емоційної сфери персонажів. Наприклад, «Які почуття вчителя передані в оповіданні «Горбатенька дівчинка» В. Сухомлинського?»; «Як ставляться діти до зими у вірші Лесі Українки «Сніг з морозом поморозив»?»; «З якими почуттями дочка розповідає про матусю у творі О. Орача «Вчуса у мами»? тощо.

По-друге, на розкриття ставлення та почуттів автора до персонажів твору: «Як ти розумієш побажання автора у творі «Рідні краєвиди» Д. Чередниченка?»; «Як ти гадаєш, що хотів підкреслити Грицько Бойко назвою вірша «Ділові розмови»?»; «Чим був здивований поет Д. Павличко у вірші «Квітка»?».

По-третє, на виявлення особистісного ставлення до прочитаного. Наприклад, «Який настрій створює вірш «Річка» М. Рильського?»; «Чи доводилось тобі переживати такі почуття, як головна особа твору «Як же це все було без мене» В.Сухомлинського?»; «Які почуття викликає описана картина у творі «Берізки по коліна у воді» Л. Костенко?»

Важлива роль у формуванні емоційної сфери учнів початкової школи під час опрацювання художньої літератури належить особистості вчителя. Від особистісного ставлення до навчального матеріалу, його емоційного мовлення залежить рівень сприймання тексту дітьми. Молодші школярі краще розумітимуть емоційно-образний зміст та зможуть передати логіку читання. На розвитку емоційно-вольової сфери учнів позначається навчання виразного читання художніх творів різних жанрів, інсценізація, драматизація.

Позитивно впливають на навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів і сприяють розвитку пізнавальних інтересів, любові до художньої та пізнавальної книги небилиці, безконечники, діалоги, гумористичні тексти, загадки. Такі жанри веселі за змістом, цікаві за формою.

Важливим читацьким умінням є здатність емоційно висловлюватися про художні образи й картини, адже читацькі емоції – це чуттєвий відгук читача, його переживання, які виникають у процесі сприймання літературного твору. Без цього неможливе повноцінне сприймання та інтерпретація художнього тексту.

Таким чином, з метою розвитку емоційної сфери молодших школярів важливо раціонально використовувати потенціал художніх творів. Емоційно-позитивне ставлення до навчання стимулює пізнавально-розумову активність учнів, робить їх життя повноцінним і цікавим.

Література

1. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. Київ : Каравела. 2008. 400 с.
2. Комарівська Н. Комплексне використання мистецтв як умова естетичного розвитку молодших школярів на уроках літературного читання // *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій* : Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД». 2015. Вип. 4. С. 274-277.

3. Комарівська Н.О. Підготовка студентів до розвитку творчих здібностей дітей (на матеріалі казки) // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія.* Вип. 28. Вінниця : ТОВ фірма «Планер». 2009. С. 182-185.

4. Типові освітні програми для 3-4 класів НУШ (Савченко О. Я., Шияна Р. Б.) // <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>].

5. Савченко О.Я. Урок у початкових класах : навч.-метод. посібник. Київ : Освіта. 1993. 224 с.

6. Шпак М. Змістове забезпечення емоційності навчання учнів // *Початкова школа.* 2000. №5. С. 6-10.

7. Явоненко М. Емоційно-чуттєві чинники розвитку літературно-творчих здібностей школярів // *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України.* 2007. №5. С.13-16.